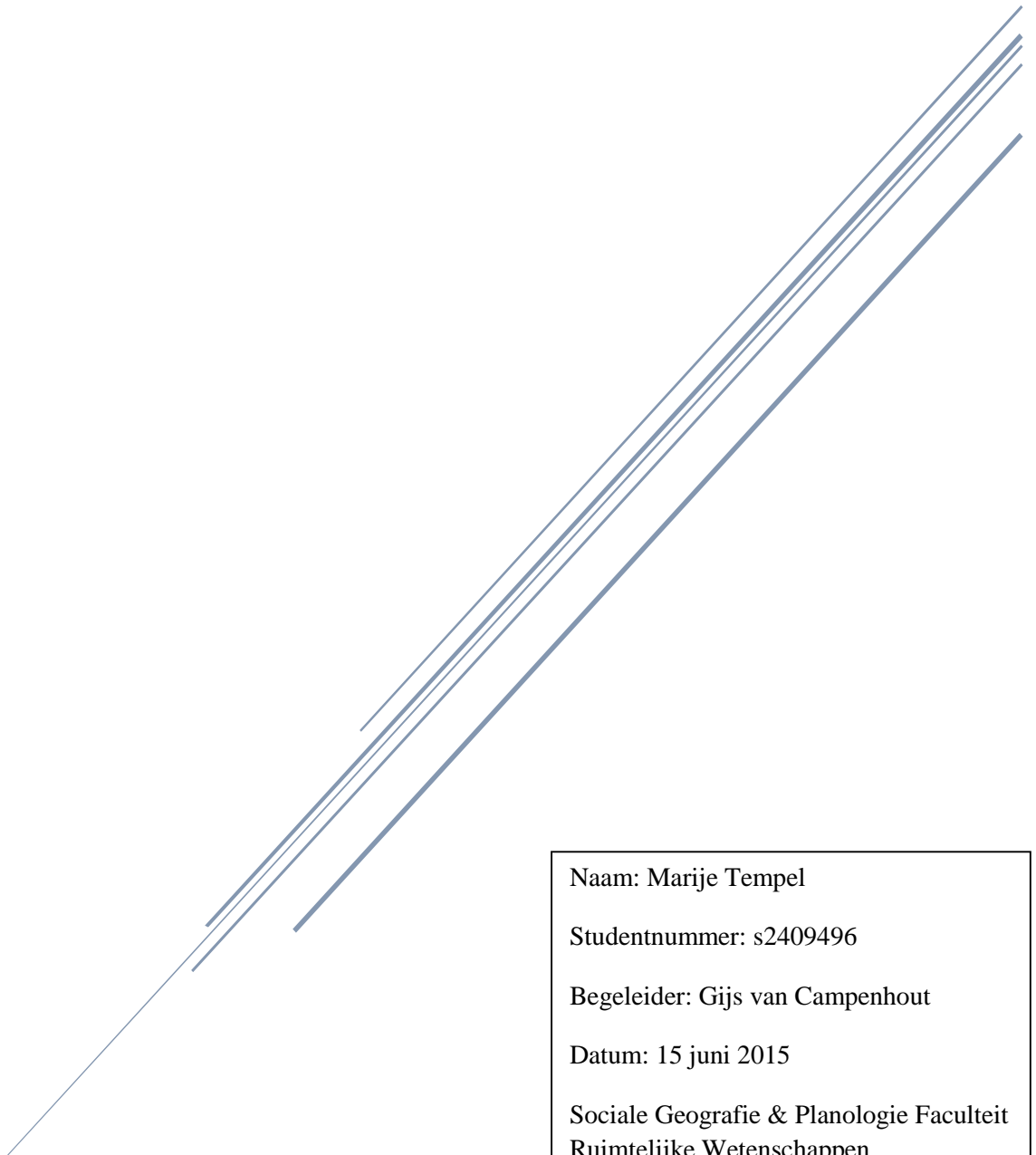

SPORT EN SOCIALE NETWERKEN

Bachelor scriptie Sociale Geografie en Planologie

Naam: Marije Tempel

Studentnummer: s2409496

Begeleider: Gijs van Campenhout

Datum: 15 juni 2015

Sociale Geografie & Planologie Faculteit
Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen

Samenvatting

De motivatie van de overheid en maatschappelijke belangen om in teamsport te investeren komt grotendeels voort uit het idee dat teamsport een grote sociale impact heeft en sociaal kapitaal in de samenleving kan vergroten. Volgens recente onderzoek lijkt het er op dat de overheid en maatschappelijke organisaties een te grote sociale rol aan sport toebedelen, terwijl die rol maar niet bevestigd kan worden door de wetenschap. Dit onderzoek draagt bij aan het ontwikkelen van nieuwe wetenschappelijke inzichten over de sociale rol van sport en de relatie tussen teamsport en sociaal kapitaal. Op basis van literatuur over termen als sociaal kapitaal en sociale relaties is er een theoretisch kader ontwikkeld die verschillende soorten sociale relaties bediscussieerd met betrekking tot de term sociaal kapitaal. De sociale netwerk analyse is bij wijze van experiment gebruikt als onderzoeksmethode, aangezien deze methode vrij nieuw is in de context van sociaal geografisch onderzoek. Voor het onderzoek is er een case study opgesteld met verzamelde data van de honk- en softbal club Caribe. Uit het onderzoek blijkt dat sporten in teamverband zowel sterke als zwakke relaties voortbrengt. Sportgerelateerde sociale relaties spelen hier een kleine doch significante rol in. Voor de case study geldt dat het sporten in teamverband voor de spelers van Caribe efficiënt kan zijn voor het opbouwen en/of vergroten van sociaal kapitaal.

Inhoud

I Inleiding.....	4
1.1. Aanleiding.....	4
1.2. Probleemstelling.....	5
1.2.1. Conceptueel model.....	6
1.2.2. Opbouw van het onderzoek.....	7
II Theoretisch kader.....	8
2.1. Sociale relaties.....	8
2.1.1 Kwaliteit van sociale relaties.....	8
2.2 Sociaal kapitaal.....	9
2.2.1 ‘The strenght of weak ties’.....	9
2.2.2 ‘The strength of strong ties’.....	11
2.3. Teamsport en sociale relaties.....	12
2.3.1. sociale relaties op basis van rolverdeling.....	12
III Methodologie.....	14
3.1. De sociale netwerk analyse.....	14
3.2. De Case Study.....	14
3.2.1 Ethiek.....	15
3.3. Dataverzameling.....	15
3.4. Data-analyse.....	16
3.4.1 Centraliteit.....	17
3.4.2 Dichtheid.....	17
3.4.3 Quadratic Assignment Procedure (QAP).....	18
IV Resultaten.....	19
4.1. Rollen binnen het team.....	19
4.1.2 De leidende rol.....	19
4.1.2 De motiverende rol.....	20
4.1.2 De sociale rol.....	21
4.2 Vertrouwen.....	22
4.2.1. Softbal A.....	23
4.2.2. Softbal B.....	24
4.2.3. Honkbal.....	25
4.2.4. Recreanten.....	26
4.2.5. Conclusie.....	26

4.3 De invloed van sport netwerken	27
4.3.1. Niet sport gerelateerde netwerken	27
4.3.2. Softbal A.....	27
4.3.3. Softbal B.....	28
4.3.4. Honkbal	28
4.3.5. Recreanten	29
4.3.6 Conclusie	29
V Conclusie	32
VI Reflectie	34
5.1. Factor tijd	34
5.2. ‘leeftijd’ van literatuur bronnen.....	34
5.3. Loop van het onderzoek	34
Literatuurlijst.....	36
Bijlagen	39

I Inleiding

1.1. Aanleiding

Fondsen en subsidies gaan een steeds grotere rol spelen bij het financieringsplan van sportverenigingen. Daarom zien sportverenigingen zich steeds vaker genoodzaakt om de doelstellingen van een overheidsinstantie of organisatie te realiseren (stichting waarborgfonds sport, 2015). Wat vaak terug komt in deze doelstellingen is de maatschappelijke rol die een sportvereniging zou kunnen hebben binnen een stad of wijk; denk hierbij bijvoorbeeld aan het opbouwen van sociaal kapitaal (stichting waarborgfonds sport, 2015).

Volgens de resultaten van empirisch onderzoek kan sport inderdaad van grote betekenis zijn bij het ontstaan van sociaal integratieve voordelen zoals het opbouwen van sociaal kapitaal (Delaney & Keaney, 2005; Seippel, 2006; Verkoeyen, 2010; De Schepper, 2010). Toch is deze verbroedering vaak “*easy to see, but hard to prove*”, naar de woorden van prof. dr. Maarten van Bottenburg (2008). Onderzoekers zoals prof. Ramon Spaaij (2015) of dr. Agnes Elling (2004) trekken daarom ook de sociale rol van sport in twijfel. Elling (2004) draagt de mogelijkheid aan dat de doelstellingen van de overheid gebaseerd zijn op geïdealiseerde beelden, omdat “de sociale betekenis van (team) sport” in het verleden is overschat (p.350). Volgens haar zijn de sociale relaties die zich ontwikkelen door te sporten in teamverband oppervlakkig en vrijwel niet “sportoverstijgend” (p.350). Het lijkt er op dat de overheid en maatschappelijke organisaties een te grote sociale rol aan sport toebedelen, terwijl die rol maar niet bevestigd kan worden door de wetenschap.

1.2. Probleemstelling

Om meer inzicht te krijgen in de sociale rol van sport wordt er vanuit een geografisch perspectief naar gekeken. In de huidige samenleving lijkt de “geografische werkelijkheid” minder relevant dan voorheen. Toch zijn veel sociale netwerken nog steeds “geografisch verankerd” (Brouwer, 2014, p. 9). Een netwerk manifesteert zich soms alleen op een bepaalde plek, omdat sommige sociale relaties of sociale rollen contextafhankelijk zijn; ze zijn bijvoorbeeld sport gerelateerd en komen alleen tot hun recht op het veld. Dit hoeft niet te betekenen dat zij geen invloed hebben op de relaties die zich vormen tussen de spelers buiten de context van sport en zodoende op het mogelijk vergroten van hun sociaal kapitaal.

Het is daarom relevant om meer inzicht te krijgen in de mogelijke invloeden van sport gerelateerde sociale relaties op de sociale relaties tussen de spelers buiten de context van de sport. Daarnaast wordt dit kleinschalige onderzoek gebruikt om een onderzoeksmethode toe te passen die vrij nieuw is in sociaal geografisch onderzoek: de sociale netwerk analyse. De intentie is om toekomstige SNA gebruikers uit te dagen om ook op sociaal geografisch vlak hun analyses toe te passen.

Kortom, het doel van dit onderzoek is: het uitvoeren van een SNA onderzoek over de sociale relaties tussen teamgenoten binnen hun sportteam, in relatie tot hun sociale relaties met elkaar buiten deze context. Op deze manier komt er meer inzicht in de sociale rol van sport en daarbij zijn mogelijke bijdrage tot het vergroten van sociaal kapitaal.

De hypothese luidt: door te sporten bij een sportvereniging in teamverband, bouwt men sociale contacten op die invloed hebben op de sociale relaties van de spelers buiten de context van de sport en daardoor efficiënt kunnen zijn voor het vergroten van sociaal kapitaal.

Deze hypothese wordt getoetst aan de hand van de volgende onderzoeksvraag:

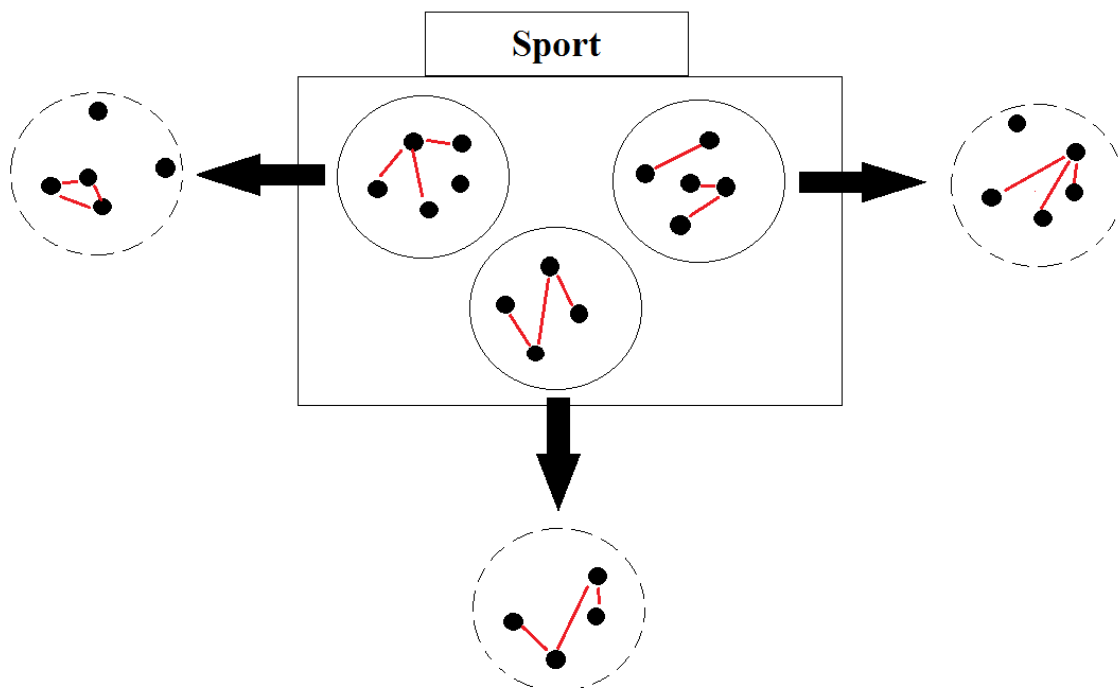
In hoeverre worden er sociale relaties opgebouwd in teamverband binnen de kaders van de sport die de sociale relaties tussen de spelers buiten de context van de sport beïnvloeden en die mede hierdoor efficiënt kunnen zijn voor het opbouwen of vergroten van sociaal kapitaal van de teamsporters?

Aan de hand van de volgende deelvragen zal er structuur worden aan gebracht in het verdere onderzoek:

- Wat zijn sociale relaties?
- Wat houdt het begrip sociaal kapitaal in?
- Wat voor sociale relaties zijn er nodig om sociaal kapitaal op te bouwen of te vergroten?
- Zijn er sport gerelateerde sociale relaties gebaseerd op bepaalde rollen die mensen innemen binnen een team? (Leidende, motiverende en sociale rol).
- Is er sprake van veel onderling vertrouwen binnen de sportteams?
- Is er een verband tussen de sociale relaties van teamgenoten binnen de sport, en hun sociale relaties met elkaar buiten deze context?

1.2.1. Conceptueel model

Het conceptueel model laat schematisch zien wat er wordt onderzocht in het onderzoek. Zowel de sociale netwerken van spelers binnen als buiten de sport worden in beeld gebracht. Daarna wordt er gekeken naar de mogelijke invloed van de sportgerelateerde netwerken (de netwerken binnen de kaders van de sport) op de niet sport gerelateerde netwerken (de netwerken buiten de kaders van de sport).

1.2.2. Opbouw van het onderzoek

In het hoofdstuk ‘Theoretisch kader’ worden de termen ‘sociaal kapitaal’ en ‘sociale relaties’ toegelicht en vervolgens gebruikt voor een discussie over verschillende soorten sociale relaties met betrekking tot de term sociaal kapitaal. Ook wordt hier aan de hand van dr. Agnes Elling (2004) haar onderzoek ingegaan op de sociale relaties in de teamsport en worden de sociale relaties vastgesteld die gebruikt worden in dit onderzoek. Dit hoofdstuk beantwoordt de eerste drie deelvragen van die onderzoek. Vervolgens wordt in het hoofdstuk ‘Methodologie’ zowel de sociale netwerkanalyse geïntroduceerd als de case study. Daarnaast wordt er hier ingegaan op de dataverzameling en de data-analyse. De resultaten worden hierna in hoofdstuk 4 besproken aan de hand van de laatste drie deelvragen. Het onderzoek wordt afgesloten met een conclusie en een reflectie waarin onderzoeksresultaten worden besproken.

II Theoretisch kader

2.1. Sociale relaties

De sociale relatie van individu A jegens individu B houdt in dat wat individu A binnen de sociale relatie doet, zegt, voelt of denkt, betrekking heeft op dat wat individu B doet of zegt. Of in ieder geval op de verwachting die individu A heeft bij wat individu B doet of zegt (Fiske, 2005). Een klant in een bakkerij geeft de bakker geld in de veronderstelling dat hij er een brood voor terug krijgt. Een man doet een huwelijksaanzoek aan zijn vriendin met de verwachting dat ze ‘ja’ zal zeggen. In de sport gelden deze sociale relaties ook. Een honkbalspeler gooit bijvoorbeeld de bal naar een teamgenoot, omdat hij verwacht dat deze de bal vangt. Een coach geeft advies aan een speler, met de verwachting dat de speler het advies opvolgt.

2.1.1 Kwaliteit van sociale relaties

De kwaliteit van sociale relaties kan verschillen (Van den Hurk, 2011). Volgens socioloog Pierre Bourdieu (1986) kunnen er sociale relaties tussen mensen ontstaan die bijvoorbeeld contingent van aard zijn. Dit houdt in dat de sociale relatie tussen twee individuen (dyade) berust op toeval; er is geen sprake van een noodzakelijk karakter. De dyade had er ook niet kunnen zijn, of had er anders uit kunnen zien. Bourdieu (1986) stelt dat deze contingente relaties omgezet moeten worden naar electieve, duurzame relaties, waar individu A zich verplicht voelt tot het uitvoeren van sommige handelingen met betrekking tot individu B, op grond van subjectieve gevoelens zoals: dankbaarheid, respect, vriendschap. De sociale relatie tussen de klant en de bakker kan hier als voorbeeld dienen. De relatie tussen deze twee individuen berust op toeval. De dyade die zich vormt had er namelijk ook anders kunnen uitzien, als de klant bijvoorbeeld een andere bakkerij binnen was gelopen. Maar stel dat de klant er bewust voor kiest om naar een specifieke bakker te gaan uit respect voor zijn ambachtelijke bakkunsten (de handeling van de bakker), dan verandert de toevallige sociale relatie in een electieve sociale relatie. Als vaste klant zouden er voordelen kunnen ontstaan uit deze relatie. De bakker zou door de handeling van de klant (het bewust kiezen voor zijn brood) zijn eigen handelingen aan kunnen passen; heeft de vaste klant onverwachts een taart nodig, dan zou de bakker met zijn vaardigheid, de klant een dienst kunnen bewijzen door direct een taart te bakken. Er is dan sprake van wederkerigheid; individu B reageert op de positieve handeling van individu A. Beide individuen passen hun eigen handelen aan op het

handelen van de ander en halen hier voordeel uit. (Fehr & Gächter, 2000). Electieve, wederkerige sociale relaties kunnen dus voor voordelen zorgen (Van den Hurk, 2011; Fehr & Gächter, 2000). In het verdere onderzoek worden de electieve, wederkerige relaties aangegeven met ‘sociale relaties’. Als een persoon niet in staat is om iets zelf op te lossen, dan is het mogelijk voor diegene om via zijn of haar sociale relaties anderen in te schakelen die wel over de juiste hulpbronnen beschikken (Van der Hulst, 2008). Het investeren in sociale relaties resulteert zodoende in een positief effect, dat zich uitdrukt in sociaal kapitaal (Van den Hurk, 2011).

2.2 Sociaal kapitaal

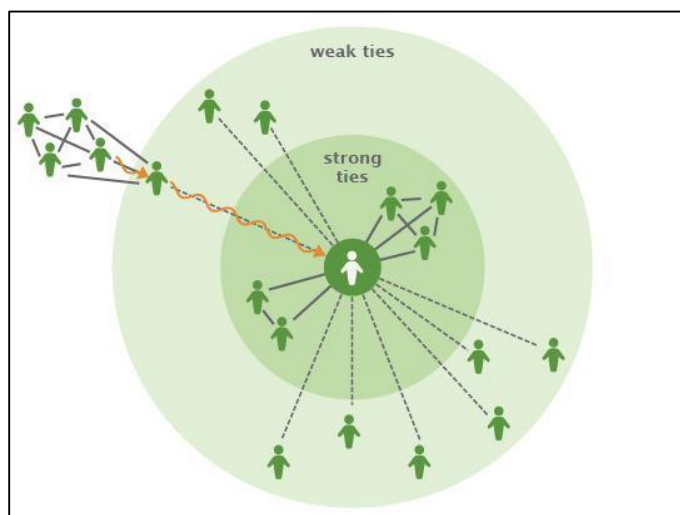
Sociaal kapitaal is een veelbesproken en omstreden begrip in de wetenschappelijke literatuur. De definitie van sociaal kapitaal die in dit onderzoek gebruikt wordt is die van Bourdieu (1989), omdat ook de definitie van de sociale relatie op zijn theorie gebaseerd is. Hij ziet sociaal kapitaal als het totaal van bestaande of potentiële hulpbronnen die voortkomen uit het bezit van een netwerk van electieve, wederkerige sociale relaties (Buffel et al., 2009). De hoeveelheid van het sociaal kapitaal waar een individu over beschikt hangt echter niet alleen af van het aantal relaties in zijn netwerk. Ook de hoeveelheid (sociaal, cultureel en economisch) kapitaal van de individuen in zijn netwerk speelt hierbij een rol (Buffel et al., 2009). Met dit gegeven kan de discussie worden geopend over redundantie, oftewel de overbodigheid van sommige sociale relaties met het oog op sociaal kapitaal (Van de Hulst, 2008).

2.2.1 ‘The strenght of weak ties’

Individu A kan over een groot netwerk beschikken waarin veel vertrouwen en wederkerigheid heerst, maar waarin de individuen over dezelfde hulpbronnen beschikken (Van de Hulst, 2008). Men haalt een hoger rendement door te investeren in sociale relaties met mensen die van elkaar verschillen (Van de Hulst, 2008). Cultuurpsycholoog Jos van der Lans (2012) kaart in zijn artikel de wet van socioloog Mark Granovetter (1973) aan:

“Hoe sterker de band tussen twee kennissen, zo luidt de wet van Granovetter, hoe meer hun netwerk samenvalt en hoe minder ze eigenlijk voor elkaar kunnen betekenen. Ze delen vooral dezelfde informatie. Wijzer wordt je vooral van ‘bekenden’ die verder van je afstaan. Granovetter vatte dat destijds samen als: The strenght of weak ties.”

Delen de mensen uit het netwerk van individu A vooral dezelfde informatie, omdat zij voornamelijk communiceren met dezelfde mensen, dan hebben zij grotendeels hetzelfde te bieden. Hierdoor is de diversiteit aan relaties kleiner, waardoor er figuurlijk gezien uit minder bronnen kan worden geput (Van der Hulst, 2008). Het voordeel van de *weak tie* is, dat deze meer mensen met elkaar in contact brengt; ze slaan namelijk bruggen tussen verschillende netwerken. Het zijn de enige connecties tussen mensen en groepen die elkaar niet kennen (Buffel et al., 2009). Dit wordt ook weergegeven in figuur 1. De oranje pijlen laten zien, hoe individu A door middel van een *weak tie*, bijvoorbeeld nieuwe informatie binnen krijgt uit een netwerk waar hij zelf geen deel van uit maakt. Deze informatie is waarschijnlijk nuttiger dan de informatie die individu A via zijn *strong ties* binnen krijgt (Van der Lans, 2012).

Figuur 1: The strenght of weak ties (Wellicome, 2012)

Elling (2004) twijfelt over de sociale meerwaarde van sport, grotendeels door het feit dat volgens haar de sociale netwerken in sportteams oppervlakkig zijn. Maar volgens Granovetter (1973) zouden juist deze meer oppervlakkige relaties een relevante sociale meerwaarde hebben. Daarentegen zijn er ook onderzoeken die Granovetter (1982) zijn theorie in twijfel trekken. Dr. David Krackhardt (1992) vraagt zich af wat een zwakke relatie precies is. Granovetter (1982) stelt dat relaties zwak zijn wanneer mensen meer dan één keer per jaar interageren, maar minder dan twee keer per week. Sterke relaties bestaan volgens hem tussen mensen die minimaal twee keer per week interageren (in Krackhardt, 1992). Krackhardt (1992) zelf vindt dat er niet alleen aan de hand van de frequentie waarin mensen interactie hebben kan worden beoordeeld wat de sterkte van een relatie is. Hij stelt dat de mate van vertrouwen belangrijker is bij het meten van de sterkte van relaties en dat interactie hier slechts een gedeelte van uit maakt. Hoe groter het vertrouwen in een dyade of netwerk, des te sterker de sociale relatie(s) (Krackhardt, 1992). Hij noemt drie kwaliteiten die de mate van vertrouwen kunnen voorspellen. Ten eerste de interactie tussen twee individuen, de interactie creëert een kans om (intieme) informatie uit te wisselen. Ten tweede de affectie tussen twee individuen, de affectie motiveert individu A of beide individuen om de ander op een positieve

manier te behandelen. Ten derde het tijdsbestek, over een bepaalde periode doen de individuen ervaring op over hoe de ander omgaat met de gedeelde (intieme) informatie. Volgens Krackhardt (1992) is er vertrouwen nodig bij het uitwisselen van informatie. Dit vertrouwen ontstaat alleen als er in een relatie wordt geïnvesteerd (Krackhardt, 1992; De Schepper, 2012).

2.2.2 ‘The strength of strong ties’

Zijn zwakke relaties dan niet zo efficiënt als Granovetter (1982) stelt? Volgens de SNA expert Valdis Krebs (2004) is dit niet het geval. In een interview met analyticus Jon Udell (2004) komt de interpretatie van de zwakke relaties ter sprake. Krebs (2004) stelt dat mensen vaak een verkeerde indruk hebben bij de zwakke relaties van Granovetter (1982). Het gaat volgens Krebs (2004) niet om een toevallige kennismaking; een sociale relatie die contingent van aard is (Bourdieu, 1986). Volgens Krebs (2004) zijn de zwakke relaties waar Granovetter (1982) over spreekt, sociale relaties die voorheen sterker waren. Het hoeft niet perse een vriendschap te zijn geweest, maar de band was in ieder geval sterker dan de zwakke relatie van het heden. Stel dat individu A naar een congres gaat waar hij nieuwe mensen ontmoet, dan zijn deze mensen niet automatisch de *weak ties* waar Granovetter op doelt. Komt individu A een vroegere collega tegen, waarmee hij in het verleden een sterkere relatie had, dan is dit een zwakke relatie die individu A kan reactiveren om bijvoorbeeld informatie te winnen over nieuwe kansen op de arbeidsmarkt.

In dit onderzoek wordt de interpretatie van Krebs (2004) gebruikt om de *weak ties* van Granovetter (1982) te definiëren. Er wordt vanuit gegaan dat er eerst een sterkere relatie moet ontstaan voordat deze vervolgens kan afzwakken naar een minder diepgaande relatie (*weak tie*), die geactiveerd kan worden indien nodig (Buffel et al., 2009).

Zijn sterke relaties dan alleen efficiënt voor sociaal kapitaal wanneer deze afzwakken en mensen niet tot elkaars sterke sociale netwerk behoren? Granovetter (1982) zegt dat de hulpbronnen uit sterkere relaties juist gemakkelijker bereikbaar zijn en dat de individuen waarmee individu A een sterke relatie heeft eerder bereid zijn hulp te bieden. In situaties van grote onzekerheid of tijdens grote veranderingen zijn sterke relaties meer efficiënt met het oog op sociaal kapitaal (Krackhardt, 1992). Ook in minder extreme gevallen waar er wel behoefte is aan een grote mate van vertrouwen, wordt er sneller een beroep gedaan op de sterkere relaties, hier heerst immers het meeste vertrouwen (Krackhardt, 1992; De Schepper, 2010). De rol van sterke sociale relaties moet daarom niet worden onderschat. In sommige situaties

zijn het juist deze relaties die beter gebruikt kunnen worden als toegang tot hulpbronnen (Krackhardt, 1992). De sterkste relatie die in de literatuur wordt genoemd is die van een vriendschap. Deze sterke sociale relatie is electief en wederkerig en er is sprake van frequente interactie. Ook moeten beide individuen erkennen dat er sprake is van een vriendschap (Granovetter, 1982; Krackhardt, 1992; Bourdieu 1989; De Schepper, 2010).

2.3. Teamsport en sociale relaties

Eerder werd aan de hand van Granovettiers (1982) theorie geconcludeerd dat de oppervlakkige relaties die teamsporten volgens Elling (2004) voortbrengen van sociale meerwaarde kunnen zijn. Maar wordt Krebs (2004) definitie voor zwakke relaties gebruikt, dan kunnen deze oppervlakkige relaties alleen van sociale meerwaarde zijn als zij voortkomen uit sterkere relaties. Elling (2004) stelt dat de sociale relaties breekbaar zijn en vaak afzwakken buiten de sport, maar er ontstaan volgens haar wel degelijk sterke banden binnen de sport. Eén van haar respondenten zegt het volgende: “*Degene die ik via de sport ken zijn meestal vrienden voor de sport. Als ik ze op straat tegen kom, zeg ik alleen ‘hallo’*” (p.350). De respondent ziet zijn teamgenoten binnen de sport dus wel als vrienden. Elling concludeert dat de “emotionele verbondenheid en (fysieke) intimiteit” niet verder rijkt buiten de kaders van de sport, maar daarbinnen wel plaats vindt (p.350). De vraag is nu wat voor sociale relaties er worden onderzocht in dit onderzoek binnen de context van de sport en of deze sterk genoeg zijn om zwakke relaties voort te brengen.

2.3.1. sociale relaties op basis van rolverdeling

Teamspelers versmelten niet geheel met het team. Er is altijd sprake van een rolverdeling (De Haas, 2008). Een formele rol binnen een team is officieel vastgelegd; het gaat hier bijvoorbeeld om de aanvoerder (Fransen & Boen, 2015). Een informele rol is niet officieel vastgelegd en bestaat uit een “kenmerkende combinatie van gedragingen” die andere teamleden in de loop der tijd van een bepaald teamlid gaan verwachten (De Haas, 2008, p.216). Zoals in § 2.1 is besproken ontstaan er door deze verwachtingen sociale relaties tussen de spelers. Krijgt individu B de motiverende rol toebedeeld door individu A, dan heeft A bepaalde verwachtingen bij hetgeen B doet of zegt. Het gedrag jegens B wordt beïnvloed door deze verwachtingen (Fiske, 2005). Stel A heeft een peptalk nodig voor een wedstrijd. Hij besluit B te vertellen dat hij onzeker is, met de verwachting dat deze hem zal motiveren. De informele rollen binnen een team zijn context afhankelijk; ze zijn ontstaan met betrekking tot

de sport. Daarom worden er in dit onderzoek per team drie netwerken in beeld gebracht op basis van informele rollen. Deze vertegenwoordigen de sport gerelateerde netwerken.

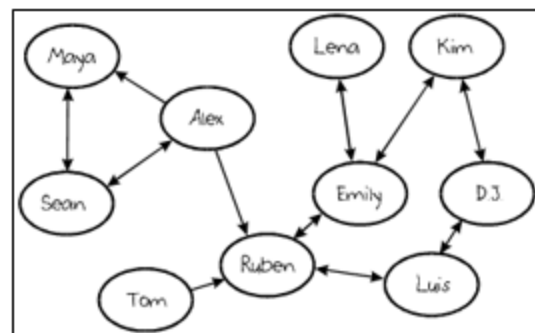
III Methodologie

3.1. De sociale netwerk analyse

In 2010 hebben dr. Dean Lusher en dr. Garry Robins in samenwerking met dr. Peter Kremer een artikel geschreven waarin de mogelijkheid wordt bediscussieerd om huidige sociale netwerk analyses toe te passen op leden van sportteams. SNA kan namelijk gebruikt worden om de sociale relatie tussen teamgenoten te onderzoeken (Lusher et al. 2010). Het gebruik van de SNA benadering in wetenschappelijk onderzoek liet al een groei zien in de afgelopen tien jaar. Op het gebied van de sociologie, terroristische netwerken en organisatorisch onderzoek wordt het steeds vaker toegepast om sociale netwerken bloot te leggen en overeenkomsten of verschillen te onderzoeken. (Fransen & Boen, 2015). In de context van sport is de SNA methode nog een vrij nieuw

onderzoeksinstrument. Uit het onderzoek van Lusher et al. (2010) blijkt dat een sportteam juist het ideale onderzoeksobject is om de SNA methode op toe te passen. Het zijn namelijk goed gedefinieerde groepen bestaande uit onderling afhankelijke personen (Fransen & Boen, 2015).

Een sociogram van de SNA methode, zoals weergegeven in figuur 2, biedt de mogelijkheid om vanuit een ruimtelijk perspectief naar netwerken te kijken.

In Figuur 2: een voorbeeld van een sociogram (Oh.nesinc.com, 2013)

3.2. De Case Study

Voor het onderzoek zijn er data verzameld bij Caribe: een honk- en softbal club in Groningen. Er is geen specifieke reden waarom er is gekozen voor honk- en softbal. Er is wel bewust gekozen voor een teamsport, omdat sportteams als zeer geschikt worden geacht voor de SNA methode (Lusher et., 2010). De keuze voor deze specifieke honk- en softbal club heeft te maken met het feit dat ik zelf een sociale relatie heb met iemand binnen deze club. De hoop was dat respondenten eerder bereid zouden zijn om deel te nemen aan het onderzoek, wanneer bleek dat de onderzoeker een bekende was van iemand van de club.

De teams die voor dit onderzoek zijn benaderd zijn drie softbal damesteams, twee honkbal herenteams en één gemixt recreantenteam. Na overleg met de secretaris, de coaches en de

spelers, is er voor gekozen om twee van de damesteams samen te voegen tot één sociale groep net als de herenteams.

Onderzoeksgroep:	Leeftijdsklasse:	Geslacht:
Softbal A	18 – 40 jaar	Dames
Softbal B (samengevoegde groep)	18 – 30 jaar	Dames
Honkbal (samengevoegde groep)	18 – 40 jaar	Heren
Recreanten	40 – 60 jaar	Dames en heren

Tabel 1: Onderzoeksgroepen en hun specificaties

Figuur 1 laat de specificaties van elk team zien. Voor de analyse kan het interessant zijn om te kijken of er een duidelijk verschil zit in de sociale netwerken van de verschillende leeftijdsgroepen.

3.2.1 Ethiek

Met het oog op de gevoelige vragen is er voor gekozen om de respondenten een gevoel van anonimiteit te geven door niet verder te vragen naar persoonlijke kenmerken. De uitzondering hierop is de vraag naar de voornaam, omdat deze nodig is voor het uitvoeren van de sociale netwerkanalyse.

3.3. Dataverzameling

De data voor dit onderzoek zijn verzameld met behulp van een enquête, opgebouwd aan de hand van literatuur over de sociale netwerkanalyse (De Lange et al., 2004). Door het gebruik van een enquête worden van ieder teamlid exact dezelfde data gevraagd. Hierdoor kunnen de resultaten gemakkelijk met elkaar worden vergeleken (Clifford et al., 2010). Omdat de enquête hierdoor persoonlijke diepgang mist, is er bij elke vraag de mogelijkheid om een toelichting te geven. Daarnaast is het gebruik van een enquête (gebaseerd op de SNA methode) het meest voor de hand liggende onderzoeksinstrument om kwantitatieve data te verzamelen. De verzamelde data moeten namelijk worden ingevoerd in een sociomatrix. Hier kunnen geen kwalitatieve data voor worden gebruikt (Gammasteunpunt, 2008)

Het gevoelige karakter van de vragen die sociale relaties meten kunnen voor onrust zorgen bij de respondenten (De Lange et al, 2004). Er wordt immers onderzoek gedaan naar persoonlijke informatie, en deze informatie wordt door de respondent gegeven onder de eigen naam. Dit kan er toe leiden dat respondenten geen antwoord geven op de vraag. Om toch het aantal onbeantwoorde vragen zo laag mogelijk te houden moeten de enquêtevragen nauwkeurig worden opgesteld (De Lange et al., 2004). In dit onderzoek is ervoor gekozen om geen vragen met een negatieve lading te verwerken in de enquête. De drempel om te antwoorden op persoonlijke vragen is waarschijnlijk lager, als de respondenten alleen positieve oordelen over anderen hoeven te geven (De Lange et al., 2004).

Naast de soort vraag speelt de manier van enquêteren een rol. Volgens sommige onderzoeken wordt het aantal ontbrekende waarden verminderd door het persoonlijk enquêteren van de respondenten. Dit heeft te maken met de controle die de onderzoeker heeft op de manier waarop de enquêtes worden ingevuld. De onderzoeker ziet er op toe dat de respondenten de enquêtes individueel invullen. Zo wordt er voorkomen dat spelers antwoordmogelijkheden met elkaar gaan bediscussiëren en elkaars antwoorden wellicht beïnvloeden. Stel dat dit wel gebeurt, dan kunnen sommige respondenten zich verplicht voelen om bepaalde namen te kiezen die zij anders misschien niet hadden gekozen (Dillman,2000; Tourangeau, Rips and Rasinski, 2000, in De Lange et al., 2004).

Er wordt dus geprobeerd om ontbrekende waarden te voorkomen. De ontbrekende waarden die alsnog in het onderzoek voorkomen worden duidelijk aangegeven. Deze kunnen namelijk onvolledige inzichten en conclusies veroorzaken, omdat de SNA methode ervan uit gaat dat het ontbreken van een link tussen twee actoren betekent dat er geen connectie is tussen de twee individuen (Van der Hulst, 2008; Howison et al, 2011).

Ten slotte brengt het gebruik van een sportteam als onderzoekskader een relatief klein aantal respondenten met zich mee. Dit creëert limieten voor verdere kwantitatieve evaluaties (Lusher et al., 2010).

3.4. Data-analyse

De verzamelde data wordt geanalyseerd volgens de SNA methode met het programma UCINET. Dit is een programma waarmee het mogelijk is om sociale netwerken te visualiseren en de netwerkkenmerken te bepalen (Gammasteunpunt, 2008). Eerst worden de data verwerkt in een sociomatrix. Dit is een $n \times n$ tabel, waarbij n staat voor het aantal mensen in een team. In de rijen van deze sociomatrix worden de keuzes aangegeven van elke speler door middel van een 1 (Lusher et al., 2010). Figuur 4 is een gedeelte van de “vriendschap”

sociomatrix van Softbal A. Rij één geeft bijvoorbeeld aan welke spelers respondent 13101 als een vriend beschouwt. In dit voorbeeld beschouwt respondent 13101 de respondenten 13102 en 12103 als zijn vriend (1), maar respondent 13104 niet (0).

		1	2	3	4
		13101	13102	13103	13104
1	13101	0	1	1	0
2	13102	0	0	0	0
3	13103	0	0	0	0
4	13104	0	0	0	0

Figuur 3: gedeelte van de “vriendschap” sociomatrix van Softbal A.

Vervolgens wordt de functie NetDraw gebruikt om de sociomatrices te visualiseren in een knopen en lijnen systeem. Daarna kunnen de sociale netwerken worden geanalyseerd. Het is belangrijk om bij elk netwerk te overwegen welke verbindingen belangrijk zijn voor de analyse. Bij het netwerk bestaande uit echte vriendschappen zijn bijvoorbeeld alleen de dyades van wederzijdse erkenning relevant. De definitie van vriendschap die in dit onderzoek wordt gehanteerd is immers: De sterkste sociale relatie die electief en wederkerig is en waar er sprake is van frequente interactie. Ook moeten beide individuen erkennen dat er sprake is van een vriendschap. (Granovetter, 1982; Krackhardt, 1992; Bourdieu 1989; De Schepper, 2010). Er wordt daarom aan de hand van de SNA methode bij sommige netwerken de reciprociteit getoetst (Lusher et al., 2010). Hierbij worden enkel de dyades geselecteerd die wederkerig zijn.

3.4.1 Centraliteit

Bij dit onderzoek gaat het om het testen van de normatieve ‘indegree’ centraliteit. Dit is een maat die, in dit geval per speler, aangeeft hoeveel procent van het aantal teamgenoten met deze speler verbonden is (UCINET helpindex, 2015). Ook wordt de netwerk centraliteit aangegeven. Deze maat geeft aan hoe gecentraliseerd een netwerk is. Een hoge centraliteit betekent dat veel spelers uit het team verbonden zijn met dezelfde speler. Een lage centraliteit betekent dat er veel verdeeldheid is in een team.

3.4.2 Dichtheid

De dichtheid geeft de mate van onderlinge verbondenheid aan van de verschillende actoren (Oerlemans, 2007). Het aantal sociale relaties wordt gedeeld door het aantal mogelijke

relaties. Omdat er een keuzelimiet zat bij de enquêtevragen betekent dit dat het aantal teamleden vermenigvuldigd wordt met het aantal antwoorden dat zij mochten geven, om het aantal mogelijke relaties vast te stellen. Bij het meten van de vertrouwensnetwerken wordt zodoende de mate van onderling vertrouwen tussen de spelers aangegeven.

3.4.3 Quadratic Assignment Procedure (QAP)

Om de netwerken met elkaar te vergelijken wordt er gebruik gemaakt van de QAP-correlatie. Deze procedure wordt gebruikt om de overlap tussen twee netwerken te berekenen en te beoordelen of dit op toeval berust (De Lange et al, 2004).

IV Resultaten

4.1. Rollen binnen het team

De respondenten is gevraagd wie volgens hen de meest leidende, motiverende en sociale rol(len) heeft/hebben binnen hun team (zie ook paragraaf 2.3.1). Elke respondent mocht maximaal twee teamgenoten ‘nomineren’ per rol. De spelers die volgens de normatieve *indegree* centraliteit verbonden zijn met 50% of meer van hun teamgenoten op basis van de ‘informele rol’-vragen, krijgen in dit onderzoek de betreffende rol toebedeeld. Daarnaast wordt de netwerk centraliteit bepaald. Een netwerkcentraliteit van 50 procent is gemiddeld (Hanneman & Riddle, 2005). Hoe hoger de netwerkcentraliteit, hoe overtuigender de rol van de speler. Bij een netwerk centraliteit van 100% zou elke teamspeler een sociale relatie hebben met bijvoorbeeld individu A (Hanneman & Riddle, 2005). De centraliteitsanalyse kan van meerwaarde zijn voor het analyseren van de QAP resultaten.

4.1.2 De leidende rol

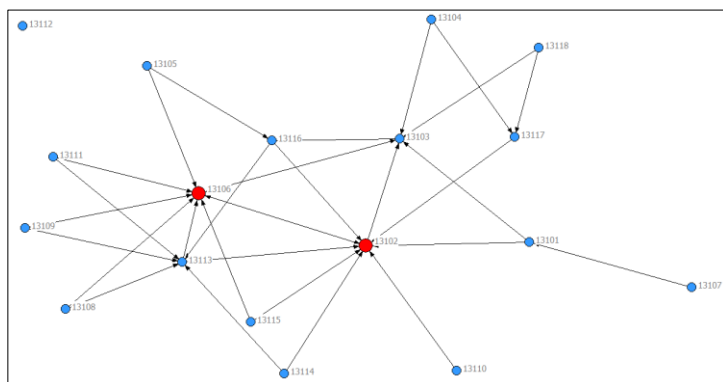
Zoals werd aangegeven in de enquête komt de speler met een leidende rol bijvoorbeeld vaak met ideeën, is betrokken bij het organiseren van activiteiten, en/of wordt vaak om advies gevraagd.

In tabel 2 wordt per team aangegeven wat de resultaten zijn van de *Freeman's Degree Centrality* toets. Met uitzondering van *Softbal A* is er bij de teams een hoge netwerkcentraliteit van meer dan 70% geconstateerd. Deze resultaten zijn ruim boven gemiddeld. Er kan volgens de voorwaarden met zekerheid gezegd worden dat de spelers in tabel 2 de leidende rol spelen in hun teams.

	Percentage van het aantal teamgenoten verbonden met de vaakst gekozen spelers.		Netwerk centraliteit in %
Softbal A	Speler 13102: 50	Speler 13106: 50	41
Softbal B	Speler 13210: 82		74
Honkbal	Speler 1102: 64	Speler 1110: 82	71
Recreanten	Speler 13305: 80		75

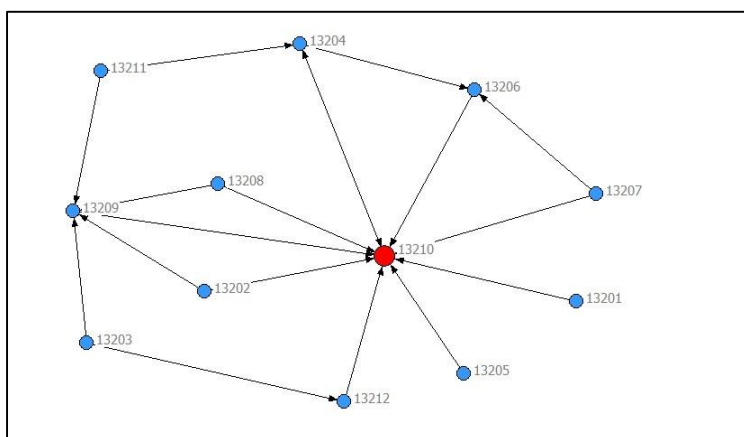
Tabel 2: 'Leidende rol' resultaten van de *Freeman's Degree Centrality* toets

Softbal A scoort beneden het gemiddelde. In figuur 4 wordt het ‘leidende rol netwerk’ weergegeven van *Softbal A*. Het sociale netwerk laat een duidelijke verspreiding zien van sociale relaties tussen de spelers. Speler 13102 en 13106 (de rode cirkels in figuur 4) zijn de personen met de leidende rol, maar er zijn ook veel dyades waar zij geen deel van uit maken. Dit verklaart de lage netwerkcentraliteit. Hun leidende rol wordt daardoor minder overtuigend beschouwt.

Figuur 4: ‘leidende rol netwerk’ van *Softbal A*

In figuur 5 zie je een soortgelijk netwerk. Dit is het ‘leidende rol netwerk’ van *Softbal B*. Deze illustreert hoe een netwerk er uit ziet waar een hoge netwerkcentraliteit heerst. Zoals in tabel 2 wordt aangegeven is speler 13210 met 82% van zijn teamgenoten verbonden, met een netwerkcentraliteit van 75%.

Figuur 5: ‘leidende rol netwerk’ van *Softbal B*

4.1.2 De motiverende rol

Zoals werd aangegeven in de enquête is de speler met een motiverende rol in dit onderzoek iemand die anderen vaak complimenten geeft over hun gedrag/technische vaardigheden, en/of teamgenoten vaak aanmoedigt gedurende wedstrijden.

Volgens tabel 2 heeft het ‘motiverende rol’ netwerk van *Softbal A*, in tegenstelling tot het ‘leidende rol’ netwerk van *Softbal A*, een netwerkcentraliteit die ruim boven het gemiddelde valt. Hier eindigt de *Recreanten* onder het gemiddelde van 50 procent. De sociale rol van speler 13303 uit de *Recreanten* wordt hierdoor niet als overtuigend beschouwt. Er is weinig consensus tussen deze teamleden.

	Percentage van het aantal teamgenoten verbonden met de meest gekozen spelers.		Netwerk centraliteit in %
Softbal A	Speler 13102: 50	Speler 13113: 81	74
Softbal B	Speler 13203: 73		61
Honkbal	Speler 1103: 64	Speler 1110: 64	56
Recreanten	Speler 13303: 53		46

Tabel 3: ‘motiverende rol’ resultaten van de Freeman’s Degree Centrality toets

4.1.2 De sociale rol

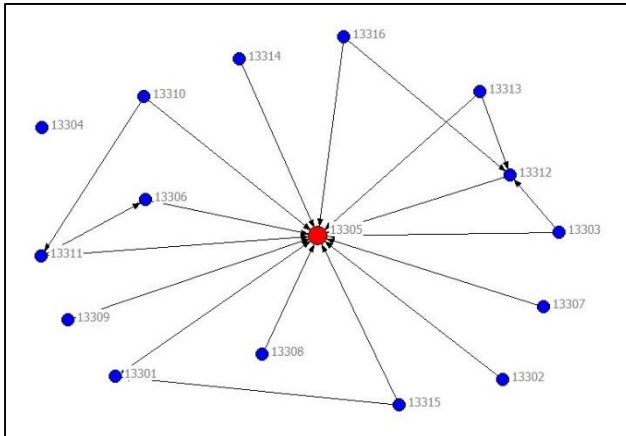
De speler met een sociale rol is iemand die de stemming goed houdt en alle teamgenoten, ook die naast het veld, overal bij betreft. En/of iemand die graag bij alle activiteiten aanwezig is en bestempeld kan worden als een gangmaker in het team.

Elk team heeft maar één speler die met 50 procent of meer met de andere spelers verbonden is. De netwerkcentraliteit ligt voor *Softbal B* en *Honkbal* rond het gemiddelde. *Softbal A* scoort ongeveer 10 % hoger dan het gemiddelde, waardoor speler 13103 een sterkere sociale rol heeft dan de spelers van *Softbal B* en *Honkbal*. *Recreanten* heeft met een netwerkcentraliteit van 90% hoog boven gemiddeld gescoord.

	Percentage van het aantal teamgenoten verbonden met de meest gekozen spelers.	Netwerk centraliteit in %
Softbal A	Speler 13103: 69	62
Softbal B	Speler 13204: 64	52
Honkbal	Speler 1103: 57	49
Recreanten	Speler 13305: 93	90

Tabel 4: ‘sociale rol’ resultaten van de Freeman’s Degree Centrality toets

In figuur 6 is het ‘sociale rol’ netwerk van de *Recreanten* weergegeven. Hier is te zien dat veel spelers niet een tweede keuze hebben gemaakt en heel gericht hebben gestemd op speler 13305. Ook valt het op dat één speler zijn keuze niet heeft gemaakt. Als deze speler had gekozen voor speler 13305 dan was er sprake geweest van een netwerkcentraliteit van 100%.

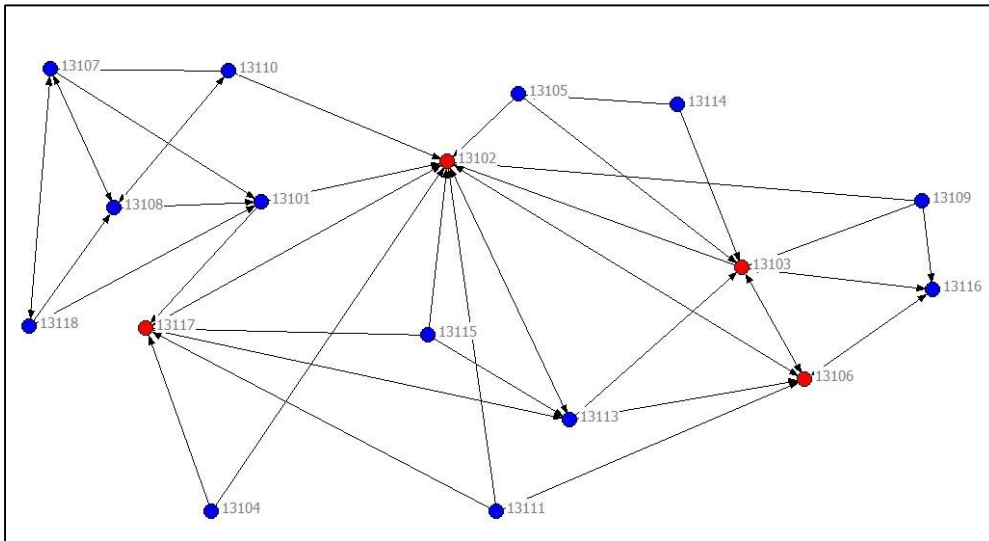

Figuur 6: ‘sociale rol netwerk’ van Softbal B

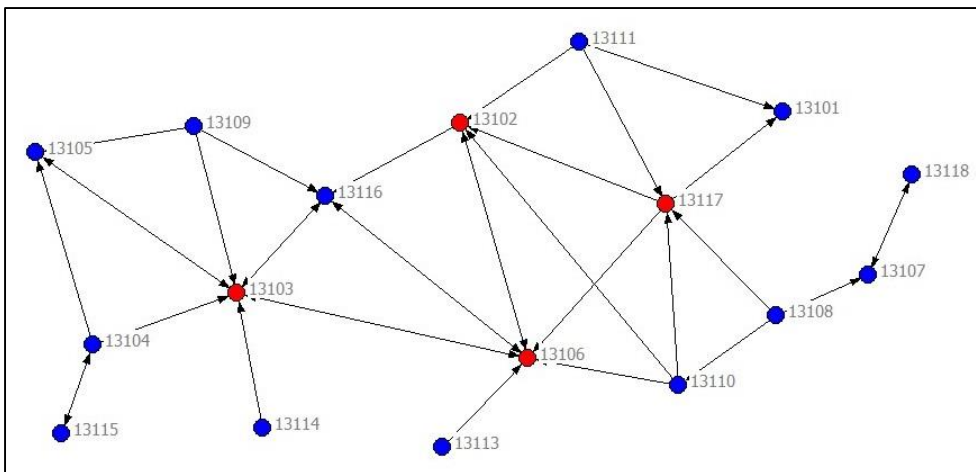
4.2 Vertrouwen

In deze paragraaf worden per team twee sociale netwerken met elkaar vergeleken. Aan de hand van de enquêteresultaten zijn er twee soorten ‘vertrouwens’-netwerken ontstaan. Het ene netwerk is gebaseerd op het toevertrouwen van een sportgerelateerd probleem. Het andere netwerk is gebaseerd op het toevertrouwen van een persoonlijk probleem die los staat van de sport. Iedere speler mocht drie teamgenoten aanwijzen die hij/zij in vertrouwen zou nemen en om advies zou vragen bij een sportgerelateerd probleem en vervolgens bij een persoonlijk probleem. Uit de resultaten blijkt dat de keuzelimit hoogstwaarschijnlijk niet van invloed was. Weinig respondenten hebben namelijk meer dan twee personen aangegeven. In de netwerken die hieronder worden weergegeven zijn de spelers, die het vaakst zijn gekozen in relatie tot het sportprobleem, aangegeven met een rode cirkel. In de ‘persoonlijk probleem’-netwerken zijn dezelfde spelers roodgekleurd. Hierdoor kan worden vastgesteld of de ‘populairste’ spelers van het ‘sportprobleem’-netwerk ook hier het vaakst worden gekozen. Om deze mogelijke verbanden statistisch te bevestigen worden de twee netwerken van elk team getoetst aan de hand van een QAP test. Als er een significant verband bestaat tussen de twee netwerken dan wordt dit vermeld. Daarnaast wordt de dichtheid van het netwerk berekend. De dichtheidsnorm is gezet op 50%. Is de dichtheidsgraad lager, dan is er sprake van weinig onderling vertrouwen.

4.2.1. Softbal A

Figuur 7: 'sport probleem' netwerk van Softbal A

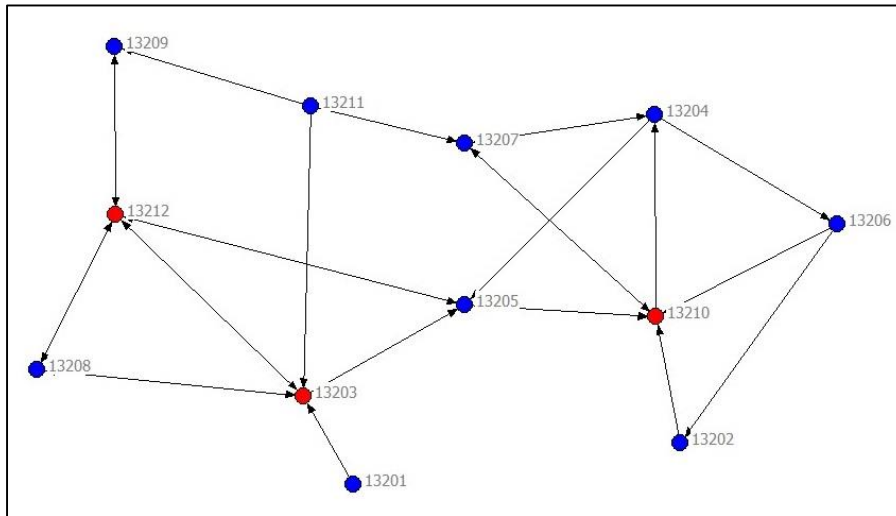

Figuur 8: 'persoonlijk probleem' netwerk van Softbal A

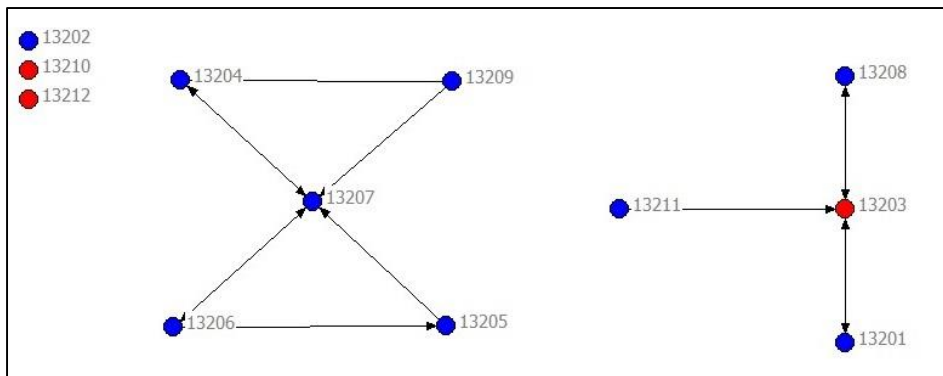
Beide figuren lijken dezelfde centrale spelers te hebben. Volgens de QAP resultaten bestaat er een vrij sterk verband van 0.462. Dit verband wordt significant bevonden met een waarde van 0.001. De nulhypothese: "Er bestaat een significant verband tussen de sociale relaties van het 'sportprobleem'-netwerk en de sociale relaties van het 'persoonlijk probleem'-netwerk" kan worden aangenomen. Er kan met gepaste zekerheid worden gezegd dat veel spelers van *Softbal A* dezelfde mensen in vertrouwen nemen voor sportproblemen als voor persoonlijke problemen. Zoals de figuren al doen vermoeden zijn er wel minder sociale relaties in het 'persoonlijk probleem'-netwerk. Dit netwerk heeft een dichtheidsgraad van 67%. Het netwerk in figuur 7 valt inderdaad hoger uit met een dichtheidsgraad van 90%.

Beide netwerken hebben een dichtheidsgraad ruim boven de norm. Het onderling vertrouwen in beide netwerken is hoog.

4.2.2. Softbal B

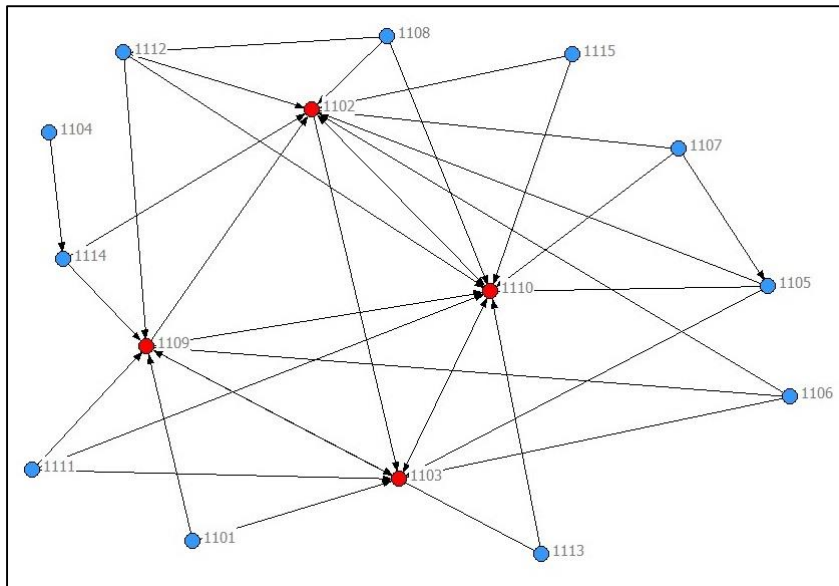
Figuur 9: 'sport probleem' netwerk van Softbal B

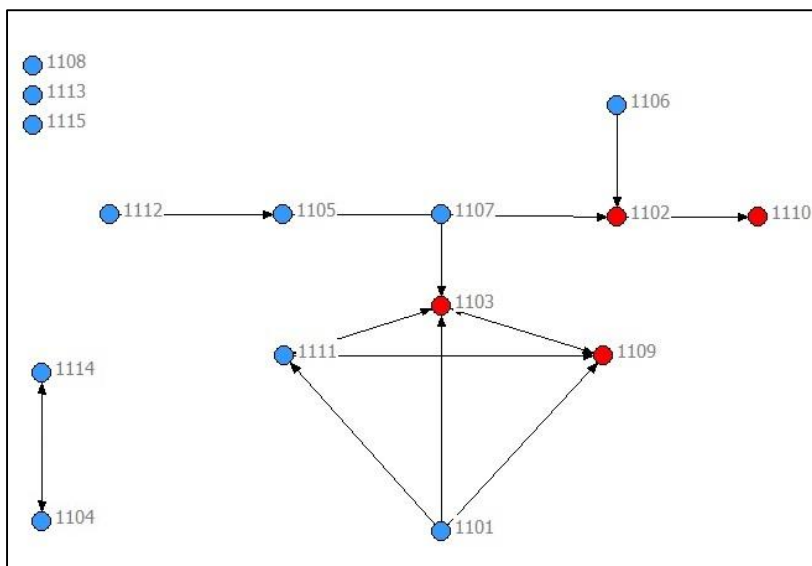
Figuur 10: 'persoonlijk probleem' netwerk van Softbal B

In tegenstelling tot de netwerken van *Softbal A* is hier een groot verschil te zien tussen de twee netwerken in figuur 9 en 10. Geen enkele speler heeft in figuur 10 een sociale relatie met twee van de meest verkozen spelers in het 'sport probleem' netwerk. Volgens de QAP resultaten blijkt er geen significant verband te bestaan tussen de relaties van de twee netwerken van *Softbal B*. Verandert een probleem van sport gerelateerd naar persoonlijk dan halveert ongeveer het aantal sociale relaties in het team en zakt de dichtheidsgraad van 72% naar 38%. De dichtheidsgraad zakt dus onder de norm, wat weinig onderling vertrouwen aangeeft.

4.2.3. Honkbal

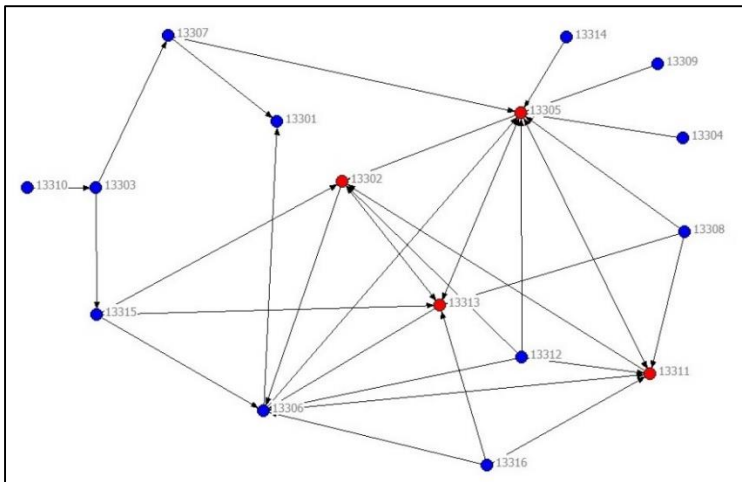
Figuur 11: 'sport probleem' netwerk van Honkbal

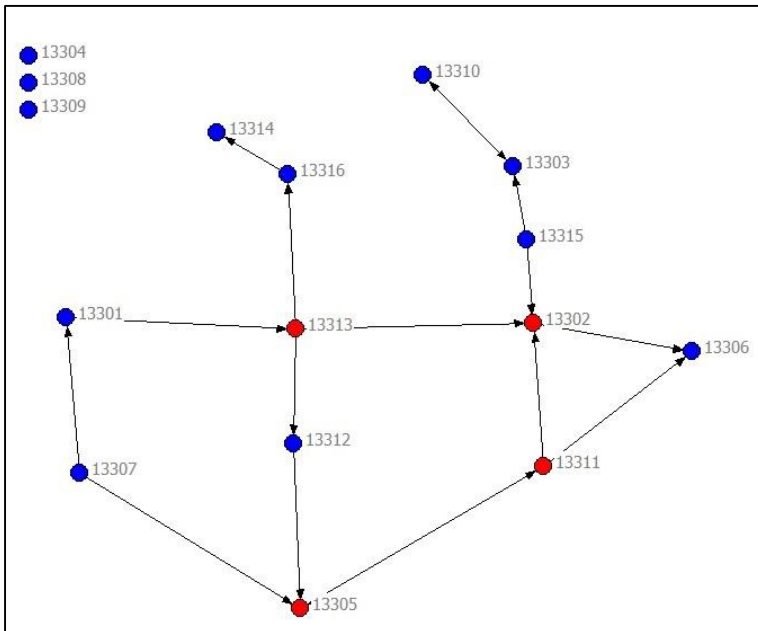
Figuur 12: 'persoonlijk probleem' netwerk van Honkbal

Een groot verschil is waarneembaar tussen de twee netwerken, zoals blijkt uit de figuren 11 en 12. De spelers die het vaakst in vertrouwen worden genomen in relatie tot een sportprobleem, lijken ook in figuur 12 een centrale functie te hebben. Volgens de QAP resultaten bestaat er een significant verband van 0.375 met een p waarde van 0.0001. Ook hier wordt nulhypothese aangenomen. Hoewel het 'sportprobleem'-netwerk een hoge dichtheidsgraad heeft van 80%, neemt dit niet weg dat het onderling vertrouwen in relatie tot een persoonlijk probleem laag is. De dichtheidsgraad van 38% valt onder de norm.

4.2.4. Recreanten

Figuur 13: 'sport probleem' netwerk van Recreanten

Figuur 13: 'sport probleem' netwerk van Recreanten

Het netwerk in figuur 12 heeft een hoge dichtheidsgraad van 75%, maar verandert de strekking van het probleem in een persoonlijk probleem, dan zakt de dichtheidsgraad onder de norm naar 38%. Er lijken in figuur 12 wel duidelijk een paar vertrouwenspersonen te zijn, zij komen ook weer terug in het netwerk van figuur 13. QAP resultaten laten een significant verband zien van 0.456 met een p waarde van 0.001. Ook hier kan de nulhypothese worden aangenomen.

4.2.5. Conclusie

Er is duidelijk een verschil in vertrouwen met betrekking tot verschillende problemen. Alle teams hebben in hun 'sportprobleem'-netwerken een dichtheidsgraad die boven de 70% valt.

Er kan gesteld worden dat er een hoog vertrouwen heerst in het team, met het oog op sportgerelateerde zaken. Drie van de vier teams hebben binnen hun ‘persoonlijk probleem’-netwerk een dichtheidsgraad onder de norm. Opmerkelijk is dat al deze dichtheden 38% aangeven. Volgens de QAP resultaten blijkt er overigens bij drie van de vier teams een significant verband te bestaan tussen de sociale relaties van het ‘sportprobleem’-netwerk en de sociale relaties van het ‘persoonlijk probleem’-netwerk. Het is waarschijnlijk dat spelers die door veel teamgenoten in vertrouwen worden genomen bij sport gerelateerde problemen, ook sneller de voorkeur krijgen wanneer het gaat om persoonlijke problemen.

4.3 De invloed van sport netwerken

In deze paragraaf wordt aan de hand van de QAP test de al dan niet bestaande invloed van sportgerelateerde netwerken op niet sportgerelateerde netwerken getoetst. Per team wordt er gekeken naar de invloed van de netwerken die in de twee voorgaande paragrafen zijn besproken.

4.3.1. Niet sport gerelateerde netwerken

Ten eerste wordt erg gekeken of andere sportgerelateerde netwerken ook invloed hebben op het ‘persoonlijk probleem’-netwerk. Ten tweede wordt de mogelijke invloed op het ‘buiten training’-netwerk getoetst. Dit netwerk bestaat uit sociale relaties tussen spelers die elkaar regelmatig buiten de trainingen, wedstrijden en clubactiviteiten zien. Tot slot wordt de mogelijke invloed op het ‘vriendschap’-netwerk getoetst. Er wordt onderscheidt gemaakt tussen twee verschillende soorten ‘vriendschap’-netwerken. Het eerste netwerk (vriendschap 1) bestaat uit alle vriendschapsrelaties die door spelers zijn aangegeven. Het tweede netwerk bestaat uit alle sociale relaties die tweezijdig zijn. Bij het tweede netwerk (vriendschap 2) wordt er van echt vriendschappen gesproken (Granovetter, 1982; Krackhardt, 1992; Bourdieu 1989; De Schepper, 2010).

4.3.2. Softbal A

	Sport probleem	Leidende rol	Motiverende rol	Sociale rol
Persoonlijk probleem	0.452*	0.179*	0.00	0.348*
Buiten training	0.214*	0.167*	0.033	0.157*
Vriendschap 1	0.228*	0.157	0.057	0.081
Vriendschap 2	0.212*	0.083*	0.001	0.087

Tabel 5: resultaten QAP correlatietest van Softbal A; correlatiewaarden

*. : De verbanden zijn volgens tabel 6 significant.

	Sport probleem	Leidende rol	Motiverende rol	Sociale rol
Persoonlijk probleem	0.001	0.012	0.563	0.001
Buiten training	0.006	0.022	0.337	0.038
Vriendschap 1	0.001	0.056	0.426	0.058
Vriendschap 2	0.002	0.021	0.282	0.197

Tabel 6: resultaten QAP correlatietest van Softbal A; P-waarden

4.3.3. Softbal B

	Sport probleem	Leidende rol	Motiverende rol	Sociale rol
Persoonlijk probleem	0.201	-0.071	0.308*	0.388*
Buiten training	0.192*	-0.037	0.237*	0.189*
Vriendschap 1	0.340*	0.016	0.396*	0.412*
Vriendschap 2	0.307*	-0.055	0.424*	0.367*

Tabel 7: resultaten QAP correlatietest van Softbal B; correlatiewaarden

*. : De verbanden zijn volgens tabel 6 significant.

	Sport probleem	Leidende rol	Motiverende rol	Sociale rol
Persoonlijk probleem	0.055	0.170	0.008	0.001
Buiten training	0.027	0.407	0.022	0.020
Vriendschap 1	0.003	0.375	0.001	0.001
Vriendschap 2	0.005	0.409	0.001	0.001

Tabel 8: resultaten QAP correlatietest van Softbal B; P-waarden

4.3.4. Honkbal

	Sport probleem	Leidende rol	Motiverende rol	Sociale rol
Persoonlijk probleem	0.375*	0.100	0.160*	0.231*
Buiten training	0.222*	0.034	0.153*	0.173*
Vriendschap 1	0.241*	0.006	0.085	0.178*
Vriendschap 2	0.246*	0.031	0.078	0.177*

Tabel 9: resultaten QAP correlatietest van Honkbal; correlatiewaarden

*. : De verbanden zijn volgens tabel 6 significant.

	Sport probleem	Leidende rol	Motiverende rol	Sociale rol
Persoonlijk probleem	0.001	0.170	0.042	0.004
Buiten training	0.006	0.304	0.048	0.024
Vriendschap 1	0.001	0.502	0.157	0.016
Vriendschap 2	0.001	0.277	0.210	0.012

Tabel 10: resultaten QAP correlatietest van Honkbal; P-waarden

4.3.5. Recreanten

	Sport probleem	Leidende rol	Motiverende rol	Sociale rol
Persoonlijk probleem	0.456*	0.063	0.063	0.192*
Buiten training	0.323*	0.116*	0.063	0.080
Vriendschap 1	0.210*	0.155*	0.014	0.149*
Vriendschap 2	0.146*	0.116	0.063	0.136*

Tabel 11: resultaten QAP correlatietest van Recreanten; correlatiewaarden

*. : De verbanden zijn volgens tabel 6 significant.

	Sport probleem	Leidende rol	Motiverende rol	Sociale rol
Persoonlijk probleem	0.001	0.225	0.212	0.006
Buiten training	0.001	0.038	0.205	0.098
Vriendschap 1	0.001	0.013	0.342	0.020
Vriendschap 2	0.017	0.086	0.156	0.050

Tabel 12: resultaten QAP correlatietest van Recreanten; P-waarden

4.3.6 Conclusie

Vertrouwen

Uit de QAP resultaten blijkt dat het ‘sportprobleem’-netwerk bij elk team een sterk significant verband vertoont met de vier niet sportgerelateerde netwerken. Als iemand een speler vertrouwt binnen de context van de sport dan is het zeer waarschijnlijk dat dit vertrouwen zich ook buiten de context van de sport manifesteert. Al blijkt uit § 4.2.5 wel dat er weinig onderling vertrouwen in de teams heerst in relatie tot persoonlijke problemen.

Uit de enquête toelichtingen blijkt dat veel spelers een teamgenoot in vertrouwen nemen wanneer deze al langere tijd in het team speelt, of op dezelfde positie speelt waardoor er veel interactie is. Zoals in het theoretisch kader is besproken (§ 2.2.1.) zijn tijd en interactie twee voorwaarden voor een sterke relatie. Als spelers teamgenoten in vertrouwen nemen onder die voorwaarden, dan is het ook logisch vanuit de theorie beredeneerd dat deze teamgenoten ook terug komen in vriendschapsrelaties.

Sportgerelateerde rollen

De leidende rol blijkt bij *Softbal B* en *Honkbal* geen significant verband te vertonen met de ‘niet sportgerelateerde’ netwerken. In § 4.1.2. werd de leidende rol besproken. De spelers die hier de leidende rol kregen toebedeeld hebben ook de formele rol als trainers. Het kan zijn dat zij de leidende rol vooral hebben gekregen, omdat spelers deze rol associeerden met hun formele rol en dat er niet vanuit vertrouwensoverwegingen voor hen is gekozen. Dat zou

kunnen verklaren waarom er geen verband is. Het sterke significante verband dat juist wel te vinden is bij de *Recreanten* wordt verklaard doordat speler 13305 zowel de leidende rol als de sociale rol kreeg toebedeeld. De leidende rol speler lijkt ook een stevige sociale positie te hebben in het team.

De sociale rol blijkt bij alle ‘niet sportgerelateerde’ netwerken een significant sterk verband te vertonen (op een enkele uitzondering na). Vooral bij *Softbal B* is er sprake van een sterk verband. De enquête toelichtingen gaven ook vaak aan dat de sociale rol veel werd geassocieerd met ‘niet sport gerelateerde’ bezigheden, zoals feestjes. Uit de enquête toelichtingen blijkt dat spelers die de sociale rol toebedeeld kregen, vaak degene zijn die mensen thuis uitnodigen of aanwezig zijn bij alle feestjes. Dit verklaart het sterke verband. De motiverende rol blijkt bij de meeste teams niet veel verband te tonen met de ‘niet sport gerelateerde’ netwerken. Dit is blijkbaar een rol die puur en alleen met de sport te maken heeft. Met uitzondering van *Softbal B* waar er juist een zeer sterk verband is tussen de motiverende rol en de ‘niet sport’ gerelateerde rollen.

Vriendschappen

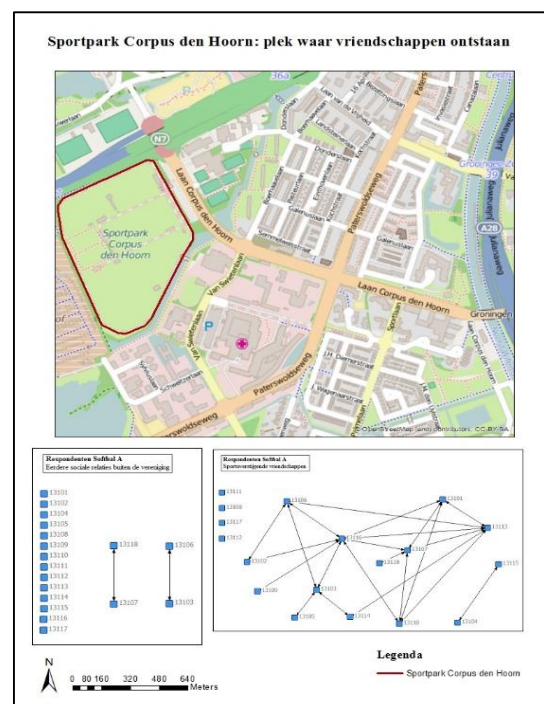
Uit de resultaten blijkt dat de vriendschappen niet sterk beïnvloedt worden door de ‘sport gerelateerde’ sociale relaties. De ‘sportvertrouwen’ netwerken en de ‘sociale rol’ netwerken lijken het meeste invloed te hebben op de uiteindelijke vriendschappen. Deze netwerken blijken ook een sterk verband te hebben met de andere ‘niet sportgerelateerde’ netwerken. Het lijkt erop dat verhoogde invloed van ‘sport gerelateerde’ netwerken op wie spelers buiten trainingen zien en in vertrouwen nemen, uiteindelijk resulteren in vriendschappen. Het is wel duidelijk dat Elling gelijk had toen ze uitlegde dat “sportoverstijgende sociale diepgang” geen evident gegeven is. Het wel of niet verwateren van sociale relaties heeft ook te maken met de motivatie van de teamleden om buiten de trainingen om veel tijd en energie te investeren in hun sociale relaties met teamleden (Elling, 2004, p. 350). Dit heeft zoals uit de resultaten blijkt niet alleen te maken met de ‘sportgerelateerde’ netwerken.

Tussen de jongeren en ouderen is er een verschil te zien. Uit de resultaten blijkt dat de verbanden in tabel 11 uit § 4.3.4. lager uit vallen dan bij de andere teams. Jongere respondenten hadden het moeilijk met keuzes maken bleek ook uit de enquête toelichtingen. Een respondent van *Softbal A* schreef: “Iedereen is eigenlijk een vriendin van me maar als het gaat om de mensen met wie ik echt 1 op 1 contact heb en echt vertrouw dan zijn het deze

mensen”. Terwijl de toon bij de *Recreanten* meer gezet werd op: “*Ik kom spelen en als ik thuis ben, heb ik tijd voor mijn familie*”. Dit zit op dezelfde lijn als resultaten uit het onderzoek van Elling (2004): “*Vooral de volwassen sporters geven aan dat ze weinig echte vriendschappen hebben overgehouden aan de vele contacten uit hun soms intensieve en langdurige loopbanen*” (p.348).

V Conclusie

Uit het onderzoek blijkt dat er hele duidelijke sociale relaties bestaan in de context van de sport. Netwerken gebaseerd op informele rollen laten vaak een duidelijke centralisatie zien van sociale relaties. Daarnaast blijkt er een hoge mate van onderling vertrouwen te zijn tussen de teamgenoten met betrekking tot sportgerelateerde problemen. Deze hoge mate van vertrouwen duidt op sterke sportgerelateerde sociale relaties (Krackhardt, 1992; De Schepper, 2012). Hoewel er sprake is van een significant verband tussen de twee soorten vertrouwensnetwerken, ligt het vertrouwen betreffende persoonlijke problemen veel lager in de teams. De mate van vertrouwen hangt dus duidelijk af van de context. De sterke sociale relaties die ontstaan door het hoge onderlinge ‘sport vertrouwen’ zijn dan wel contextafhankelijk, zij zouden wel voor efficiënte zwakke relaties kunnen zorgen buiten de kaders van de sport (Granovetter, 1982). De spelers kunnen deze zwakke relaties benutten voor het vergroten van hun sociaal kapitaal. Er kan worden geconcludeerd dat een sportteam kan dienen als ‘kweekvijver’ voor de efficiënte zwakke relaties.

Figuur 14: GIS kaart van case study locatie

Daarnaast blijkt sporten in teamverband wel degelijk vriendschappen voort te brengen, waarin sportgerelateerde netwerken een kleine doch aanwezige rol spelen. Uit het onderzoek blijkt dat mensen die elkaar niet kennen bijeen komen op een plek om samen te trainen. En dat daaruit vriendschappen kunnen ontstaan; vriendschappen die zeer waarschijnlijk zijn beïnvloed door sportgerelateerde sociale relaties. In figuur 14 wordt de locatie weergegeven waar de sociale activiteiten zich manifesteren (zie bijlage voor een grote weergave).

Onder de locatie is links het netwerk weergegeven waaraan je kunt afleiden dat bijna niemand elkaar kende, toen ze op deze locatie kwamen. Aan het rechter vriendschapsnetwerk is te zien dat dit sterk is veranderd.

Er kan worden geconcludeerd dat naast de zwakke relaties die voortkomen uit een sportteam ook sterke relaties kunnen ontstaan, dit weerlegt de woorden van Elling (2004) over de oppervlakkigheid van de relaties die voortkomen uit sporten in teamverband (zie § 2.2.1). Dit betekent dat ook het sociaal kapitaal dat voortkomt uit sterke relaties vergroot kan worden door de invloed van sporten in teamverband (zie § 2.2.2).

De hypothese van dit onderzoek kan worden bevestigd. Door te sporten bij een sportvereniging in teamverband, bouwt men sociale contacten op die invloed hebben op de sociale relaties van de spelers buiten de context van de sport en daardoor efficiënt kunnen zijn voor het vergroten van sociaal kapitaal. De invloed is niet altijd zeer hoog, maar vind wel degelijk plaats. En door het voortbrengen van zowel *weak-* als *strong ties* zijn de sportgerelateerde sociale relaties efficiënt bij het vergroten van sociaal kapitaal.

VI Reflectie

5.1. Factor tijd

Zoals uit het theoretisch kader blijkt is tijd een belangrijke factor bij het ontwikkelen van sterke relaties. Bij zowel de *Recreanten* als bij *Softbal B* is gevraagd om aan te geven hoelang zij al aan de club verbonden waren. Deze vraag is niet gesteld aan *Softbal A* en *Honkbal*. De vraag is namelijk pas toegevoegd aan de enquête, nadat de bovenstaande teams al waren geënquêteerd. De wijziging kwam voort uit een kort gesprekje met één van de respondenten uit de Honkbal groep. De respondent vertelde dat hij het zo fijn vond dat hij al zulke sterke relaties had weten op te bouwen, terwijl hij nog maar kort aan de club verbonden was. Het gesprek liep uit op een discussie over de invloed van een tijdsdimensie op de contacten tussen de spelers. Tijd zou een verklarende factor kunnen zijn in het onderzoek, met het oog op de verschillende banden die spelers met elkaar hebben. Na dit gesprek is ervoor gekozen om een vraag te stellen die een tijdsdimensie kan toevoegen aan het onderzoek. Het is spijtig dat de factor tijd niet een grotere rol heeft gespeeld in dit onderzoek. Uit de enquête toelichtingen was ook duidelijk op te maken dat deze factor inderdaad een rol speelde. Eén van de respondenten had het volgende geantwoord op de vraag wie zij/hij als echte vriend beschouwde: *“Niemand, veel meiden zijn nieuw. Heb wel een paar van mijn beste vriendinnen hier leren kennen. Als iemand langer dan één seizoen speelt ga ik pas echt in iemand investeren”*. Deze uitspraak bevestigt de belangrijke rol van tijd.

5.2. ‘leeftijd’ van literatuur bronnen

Zoals is terug te zien in het theoretisch kader, spelen enkele oude bronnen een centrale rol in het onderzoek (Granovetter, 1982; Bourdieu, 1986; Krackhardt, 1992). De relevantie van deze bronnen is overwogen. Omdat de betreffende auteurs grondleggers zijn van de theorieën die zijn ontstaan in relatie tot sociaal kapitaal zijn de bronnen als relevant beschouwd. Ook het feit dat de bronnen nog steeds worden besproken in hedendaagse literatuur heeft bijgedragen aan de keuze om de bronnen te gebruiken (Krebs, 2004; Van der Hulst, 2008; Buffel et al., 2009; Van der Lans, 2012;).

5.3. Loop van het onderzoek

Het was een interessant onderzoek. De experimentele aard van het gebruik van de SNA methode heeft het moeilijk gemaakt. Maar de verkenningen die er zijn gemaakt met behulp van de SNA methode geven zeker nieuwe inzichten. Aan de hand van de sociogrammen die worden gemaakt met de SNA kan een boodschap naar mijn mening veel beter overkomen bij

een groter publiek. Met percentages is het denk ik moeilijker om mensen een beeld te geven bij de sociale rol dan wanneer een figuur als figuur 14 wordt gebruikt.

Literatuurlijst

- Analytictech (2015). UCINET 6 for Windows Help Index. Geraadpleegd op 28-05-2015 via <http://www.analytictech.com/ucinet/help/idx.htm>.
- Bourdieu, P. (1986) The forms of capital. In J. Richardson (Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (New York, Greenwood), 241-258.
- Brouwer, D. (2014). Kan netwerkanalyse tot betere herindelingsvoorstellen leiden? *Beleidsonderzoek online*. Boom/Lemma uitgevers.
- Buffel, T., Verté, D., Vyncke, V. & Willems, S. (2009). Netwerken, vertrouwen en wederkerigheid: Over de complexiteit van het concept sociaal kapitaal. *Welzijnsgids*, 75, 1-36.
- Clifford, N. & French, S. & Valentine, G. (2010) *Key Methods in Geography*. Second edition. London, SAGE Publications Ltd.
- Delaney, L., & Keaney, E. (2005). *Sport and social capital in the united kingdom: Statistical evidence from national and international survey data*. London: Department of Culture, Media and Sport.
- Elling, A. (2004). 'We zijn vrienden in het veld'. *Grenzen aan sociale binding en 'verbroedering' door sport*. *Pedagogiek*, 24(4), 342-360.
- Fehr, E. & Gächter, S. (2000). Fairness and Retaliation: The Economics of Reciprocity. *Journal of Economic Perspectives*, 14(3), 159-181.
- Fiske, A. P. & Haslam, N. (2005). The Four Basic Social Bonds: Structures for Coordinating Interaction. In Mark Baldwin, Ed., *Interpersonal Cognition* (pp. 267–298). New York: Guilford.
- Fransen, K. & Boen, F. (2015). Hoe een ploeg van kampioenen een kampioenenploeg wordt. *Ortho-Rheumato*, 12(4), 31-36.
- Gammasteunpunt (2008). *Handleiding Sociale Netwerken*. Groningen: Universiteitsdrukkerij.
- Granovetter, M. (1982). The Strength of Weak Ties: A Network Theory Revisited. *Sociological Theory*, 1, 201-233
- Grient, L. van der (2010) Sport als sociaal bindmiddel. Geraadpleegd op 12-05-2015 via <http://www.sg.uu.nl/nieuwsblog/2010/06/03/sport-als-sociaal-bindmiddel>.
- Haas, W. de (2008). *Groepsbegeleiding en groepsbehandeling in de gezondheidszorg*. Boom & Nelissen (p.216).
- Hanneman, R.A. & Riddle, M. (2005). *Introduction to social network methods*. Riverside, CA: University of California, Riverside.

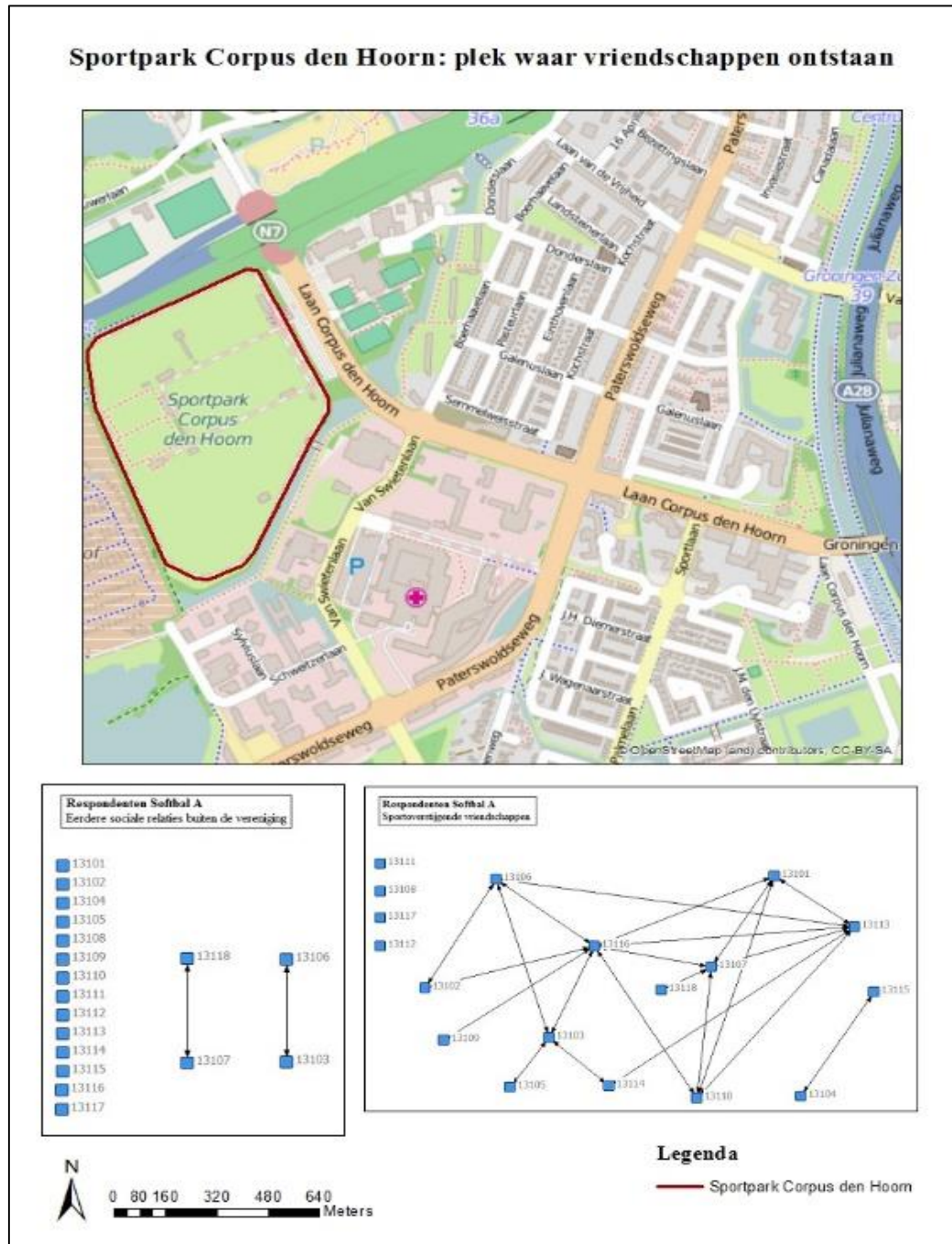
- Hulst, R.C. van der (2008). Sociale netwerkanalyse. *Justitiële verkenningen*, 34(5).
- Hurk, Y.N.L. van den (2011). 600 Miljoen vriendschappen. Tilburg: Universiteitsdrukkerij.
- Howison, J. & Crowston K. & Wiggins A. (2011) Validity Issues in the Use of Social Network Analysis. *Journal of the Association for Information Systems*, 12(12), Article 2.
- Krackhardt, D. (1992) The Strength of Strong Ties: The Importance of Philos in Organizations." In N. Nohria & R. Eccles (eds.), *Networks and Organizations: Structure, Form, and Action*: 216-239. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Lange, D. de & Agneessens, F. & Waegel, H. (2004). Asking Social Network Questions: A Quality Assessment of Different Measures. *Metodološki zvezki*, 1(2), 351-378.
- Lans, J. van der (2012). Liever zwakke banden dan een sterk netwerk. Geraadpleegd op 12-05-2015 via <http://www.socialevraagstukken.nl/site/2012/04/20/liever-zwakke-banden-dan-een-sterk-netwerk/>.
- Lusher, D. & Robins, G. & Kremer, P. (2010). The Application of Social Network Analysis to Team Sports. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 14(4), 211-224.
- Oerlemans, L. A. G. (2007). *Innovatie en netwerken: Een perfecte match?*. Tilburg: Universiteitsdrukkerij.
- Ohio (2015), Ohio Assessments for educators. Geraadpleegd op 29-05-2015 via https://www.oh.nesinc.com/CONTENT/STUDYGUIDE/OH_SG_SRI_040.htm
- Schepper, N. de (2010). In welke mate zijn sportverenigingen meer dan normaal maatschappelijk actief?. Tilburg: Universiteitsdrukkerij.
- Seippel, O. (2006). Sport and social capital. *Acta Sociologica*, 49(2), 169-183.
- Spaaij, R. (2009). The glue that holds the community together? Sport and sustainability in rural Australia. *Sport in Society*, 12(9), 1132-1146.
- Stichting waarborgfonds sport (2015). Subsidies en fondsen voor sportverenigingen. Geraadpleegd op 11-05-2015 via <http://www.sws.nl/nieuws/33-verenigingen/138-subsidies-en-fondsen-voor-sportverenigingen>.
- Verkoeyen, J. (2010). "Maatschappelijke waarde van sport: easy to see, hard to proof" (Maarten van Bottenburg, Beijing 2008). Master city developer.
- Vrooman, J.C. (2001). *Netwerken en sociaal Kapitaal*. Actualiteitencolleges van de Nederlandse Sociologische Vereniging (II).
- Udell, J. (2004). Capitalizing on communication; Social networking tracks and solidifies enterprise relationships. *Infoworld*. Geraadpleegd op 23-05-2015 via <http://www.infoworld.com/article/2664990/networking/capitalizing-on-communication.html>

Wellicome, L. (2012). We are social's Monday mashup #103. We are social. Geraadpleegd op 29-05-2015 via <http://wearesocial.net/blog/2012/01/we-are-socials-monday-mashup-103/>

Werkmaatschappij, sport & recreatie (2014). Sportpark Corpus den Hoorn. Geraadpleegd op 28-05-2015 via <http://www.sport050.nl/sportlocaties/sportparken/sportpark-corpus-den-hoorn>.

Bijlagen

Bijlage 1: Gis Kaart; geeft de locatie aan van de Case Study.

Bijlage 2: Enquête die gebruikt is voor dataverzameling

rijksuniversiteit
 groningen

Sociale Netwerk Analyse

Enquête

Deze enquête is gebaseerd op een wetenschappelijke onderzoeksmethode genaamd ‘sociale netwerk analyse’. Deze methode wordt gebruikt om het sociale netwerk binnen een groep in beeld te brengen.

Dit onderzoek richt zich op sociale netwerken in relatie tot de sport. Er wordt gezocht naar verschillen en/of overeenkomsten van sociale relaties binnen en buiten de trainingstijden van een sportteam.

De verkregen data van deze enquête zullen totaal anoniem worden verwerkt in de analyse. Er zullen in het onderzoek geen namen worden genoemd, namen worden vervangen door willekeurige codes. De uiteindelijke bachelorscriptie zal alleen worden ingezien door de scriptiebegeleider en een professor die een tweede beoordeling moet uitvoeren.

Elke vraag heeft betrekking op de sociale relaties tussen teamgenoten binnen en buiten de training. Bij iedere vraag kunt u uw keuze noteren. U heeft bij sommige vragen de mogelijkheid om te kiezen voor ‘niet van toepassing (n.v.t.)’. Wees u er wel van bewust dat deze antwoordoptie niet staat voor: “geen mening” of “hier wil ik niet op antwoorden”. Bij elke vraag heeft u de mogelijkheid om uw keuze kort toe te lichten.

LET OP: Per vraag wordt aangegeven of u één of meerdere namen mag noteren. Bij sommige vragen wordt een maximum gesteld; dit is gedaan om u heel bewust te laten nadenken over de vraag en afwegingen te maken over uw antwoord.

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Met vriendelijke groet,

Marije Tempel

Vraag 1

Wat is uw naam?

Vraag 2

Hoelang bent u al betrokken bij BSC Caribe? (high light wat van toepassing is)

Minder dan 6 maanden	3 tot 5 jaar
6 tot 12 maanden	Meer dan 5 jaar
1 tot 3 jaar	

Vraag 3

Wie kende u al persoonlijk voordat u **bij deze club** ging spelen?

Dus welke persoon/personen heeft u niet pas bij deze club leren kennen?

LET OP: geef achter de door u gekozen naam/namen aan waarvan u die persoon kent (bijvoorbeeld: basisschool, middelbare school, studie, werk, andere club, familie, jeugdvriend enz.).

Antwoordkeuzes: geen minimum of maximum

Toelichting:

Vraag 4

Stel, u wordt geconfronteerd met een probleem dat te maken heeft met uw sport. U kunt zelf geen oplossing vinden. Naar welke teamgenoot zou u toestappen voor advies?

Antwoordkeuzes: minimaal: 1, maximaal: 3

Toelichting:

N.v.t. (Ik zou niet om advies kunnen/willen vragen bij één van mijn teamgenoten)

Vraag 5

Stel, u bent er niet zeker van of u een bepaalde techniek/handeling goed uitvoert tijdens de training. Naar wie zou u toe gaan voor bevestiging?

Antwoordkeuzes: minimaal: 1, maximaal: 3

Toelichting:

N.v.t. (Ik zou niet om bevestiging kunnen/willen vragen bij één van mijn teamgenoten)

Vraag 6

Wie heeft volgens u een leidende rol/ de meest leidende rol binnen het team?
Iemand die bijvoorbeeld vaak met ideeën komt, betrokken is bij het organiseren van activiteiten, of vaak om advies wordt gevraagd.

Antwoordkeuzes: minimaal: 1, maximaal: 2

Toelichting:

Vraag 7

Wie heeft volgens u een motiverende/ de meest motiverende rol binnen het team?

Iemand die bijvoorbeeld vaak anderen complimenten geeft over hun gedrag/technische vaardigheden en/of teamgenoten vaak aanmoedigt gedurende wedstrijden. Misschien wel iemand die peptalks geeft, of de goede dingen benoemt na een verloren wedstrijd.

Antwoordkeuzes: minimaal: 1, maximaal: 2

Toelichting:

Vraag 8

Wie heeft volgens u een sociale rol/ de meest sociale rol binnen het team?

Bijvoorbeeld iemand die graag de stemming goed houdt en alle teamgenoten, ook naast veld, overal bij probeert te betrekken. En/of iemand die graag bij alle activiteiten aanwezig is en bestempeld kan worden als een gangmaker in het team.

Antwoordkeuzes: minimaal: 1, maximaal: 2

Toelichting:

Vraag 9

Met wie heeft u veel persoonlijk contact tijdens de training?

Bijvoorbeeld iemand met wie u tijdens trainingsuren praat over andere dingen dan de sport. Denk bijvoorbeeld aan: gedeelde interesses, weekendplannen enz.

Antwoordkeuzes: minimaal: 1, maximaal: 3

Toelichting:

N.v.t. (Ik heb geen persoonlijk contact met mijn teamgenoten tijdens de training)

Vraag 10

Stel u zit met een persoonlijk probleem. Bijvoorbeeld een probleem met uw studie, werk of relatie. Is er iemand binnen uw team waarmee u dit zou willen/kunnen bespreken? Zo ja: wie is deze persoon?

Antwoordkeuzes: minimaal: 1, maximaal: 3

Toelichting:

N.v.t. (Ik zou dit met niemand binnen mijn team willen/kunnen bespreken)

Vraag 11

Wie ziet u regelmatig buiten de training, wedstrijden, clubactiviteiten voor sociaal contact?

Met wie spreekt u bijvoorbeeld af om samen iets te ondernemen? Of wie nodigt u uit om langs te komen bij u thuis?

Antwoordkeuzes: geen minimum of maximum

Toelichting:

N.v.t. (Ik zie geen van mijn teamgenoten regelmatig buiten de training)

Vraag 12

Met wie bent u ‘bevriend’ op een sociaal medium (bijvoorbeeld Facebook)?

Antwoordkeuzes: geen minimum of maximum.

LET OP: geef achter de door u gekozen naam/namen aan om welk sociaal medium het gaat (meerdere sociale media per naam is toegestaan).

Toelichting:

N.v.t. (Ik ben met niemand bevriend op een sociaal medium)

Vraag 13

Wie van uw teamgenoten beschouwt u als vriend/vriendin. Ook buiten de training?
Een persoon die u vertrouwt, wie u graag ziet, waarmee u persoonlijk/ één op één contact heeft.

Antwoordkeuzes: geen minimum of maximum.

Toelichting:

N.v.t. (Ik beschouw niet één van mijn teamgenoten als vriend/vriendin)